

Beseda o postavi in milosti

(prev. Simon Malmenvall)

Tekst *Besede o postavi in milosti* kijevskega metropolita Hilariona sledi zadnji cerkvenoslovansko-ruski znanstvenokritični izdaji, ki sta jo leta 1997 pripravila rusko-ukrajinski slavist Aleksander Mihajlovič Moldovan in ruski teolog Andrej Ivanovič Jurčenko. Omenjena izdaja je izšla v prvem zvezku znanstvene zbirke staroruskih tekstov pod uredništvom ruskega literarnega zgodovinarja Dmitrija Sergejeviča Lihačova (prim. Молдован, Александр М., in Андрей И. Юрченко, ur., prev. 1997. Слово о законе и благодати митрополита киевского Илариона. V: *Библиотека литературы Древней Руси*, zv. 1, 26–51; 480–486. Ur. Дмитрий С. Лихачёв. Санкт-Петербург: Наука). Izdaja Moldovana in Jurčenka temelji na enem izmed najstarejših ohranjenih rokopisov *Besede* in obenem edinem vsebinsko popolnem – t. i. *Sinodalnem rokopisu*, nastalem v drugi polovici 15. ali na začetku 16. stoletja in odkritem v *Kodeksu 591* Moskovske sinodalne knjižnice. Sprotni komentarji prevedenega teksta, ki zajemajo tako biblijske reference kot tudi pojasnitve težje razumljivih pojmov, so prevzeti iz najnovejše ruske literarnozgodovinske izdaje omenjene Hilarionove pridige. Leta 2014 jo je pripravil literarni zgodovinar Aleksander Nikolajevič Užankov (prim. Ужанков, Александр Н., ur., prev. 2014. »Слово о законе и благодати« и другие творения митрополита Илариона Киевского, 146–247, 282–348. Москва: Академкнига).

O postavi, dani po Mojzesu, in milosti in resnici, razodeti po Jezusu Kristusu;¹ in o tem, kako se je postava umaknila, milost in resnica pa sta napolnili vso zemljo; in kako se je vera razširila med vse jezike [/ljudstva], tudi do našega ruskega. In pohvala našega kagana [/kneza]² Vladimirja, po katerem smo bili krščeni. In molitev k Bogu, ki jo izreka vsa naša [/ruska] zemlja.³ Blagoslovi, Gospod Oče.

Blagoslovljen bodi Gospod, Izraelov Bog, krščanski Bog,⁴ saj si svoje ljudi obiskal, saj nisi dopustil, da bi tvoja stvaritev za večno ostala ujetnica mraka ma-likov in se pogubila zaradi služenja hudim duhovom.

Ti si namreč Abrahamov rod na začetku opremil s ploščami in postavo, naposled pa vse jezike rešil po svojem Sinu, z Evangelijem in krstom si jih pripeljal do obnovitve vnovičnega življenja, v večno življenje.

Naj ga torej hvalimo in slavimo, neprestano hvaljenega od angelov, in se mu poklonimo, saj se njemu klanjajo kerubi in serafi.⁵ Kajti videl je in se ozrl na svoje ljudi:⁶ ni nas rešil niti sel niti oznanjevalec, temveč sam Odrešenik. Na zemljo ni prišel kot privid, temveč resnično, za nas je trpel z mesom in do groba in skupaj s seboj k življenju obudil tudi nas.⁷

Kajti k ljudem, živečim na zemlji, je prišel tako, da se je oblekel v meso, k biva-jočim v podzemlju pa je vstopil preko razpetja in ležanja v grobu,⁸ da bi oboji, tako živi kot mrtvi, spoznali svoje obiskanje in božji prihod in razumeli, da je ta tako za žive kot mrtve⁹ močni in silni Bog.

1 Prim. Jn 1,17.

2 Naziv »kagan« je turškega izvora. Običajno je označeval posvetnega in hkrati verskega voditelja stepskih konjeniških plemen med Črnim in Kaspijskim morjem. Sprva so ga nosili le nasledniki nekdanjega turškega kaganata iz 6. stoletja, tj. vrhovni poglavarji Povolških Bolgarov in Hazarov, ali tisti, ki so jim bili podrejeni. Ta naziv se je na vzhodnoslovanskem območju ohranil do 12. stoletja in bil občasno v uporabi kot častni vladarski naslov, denimo pri velikem knezu Vladimirju Svjatoslaviču in njegovem sinu Jaroslavu Modrem.

3 »Ruska zemlja« ali »Ruska dežela« (csl. *руська земля*) je splošno razširjen izraz, ki ga pisci različnih srednjeveških vzhodnoslovanskih tekstov uporabljajo za označevanje ozemlja Kijevske Rusije in poznejših staroruskih/vzhodnoslovanskih političnih tvorb.

4 Prim. Lk 1,68.

5 V krščanski teološki tradiciji so kerubi in serafi angeli, ki spadajo med hierarhično najvišja nebeška bitja.

6 Prim. 1 Kor 9,16.

7 Prim. Iz 63,9.

8 Prim. 1 Pt 3,19.

9 Prim. Mr 12,27.

Kdo je namreč tako velik kakor naš Bog?¹⁰ Ta je edini, ki dela čudeže, ki je določil postavo kot pripravo na resnico in milost, da bi bila v njem obsežena človeška narava, z odpovedjo mnogoboštvu malikov pripravljena verovati v enega Boga; da bi človeštvo, kakor z vodo umita umazana posoda, preko postave in obreze sprejelo mleko milosti in krsta. Postava je namreč predhodnica in služabnica milosti in resnice, resnica in milost pa sta služabnici prihodnjega veka, neminljivega življenja.

Kakor je postava sebi podrejene privedla k milostnemu krstu, tako krst svoje sinove pripušča k večnemu življenju. Mojzes in preroki so namreč govorili o Kristusovem prihodu, Kristus in njegovi apostoli pa o vstajenju in prihodnjem veku.

Če se spomnimo tudi preroških pridig o Kristusu, zapisanih v tem [Svetem] pismu, in apostolskih nauk o prihodnjem veku, je to odveč in se že preveša v nečimrnost.

Če je namreč v drugih knjigah pisano in vam znano, bi bilo za nas razlaganje vsega tega izraz predrznosti in častihlepja.

Ne pišemo namreč za nevedne, temveč za tiste, ki so se do vrha nasitili knjižne sladkosti; ne za drugoverske sovražnike, temveč za resnične [božje] sinove; ne za tujce, temveč dediče nebeškega kraljestva.

Ta pripoved je torej o postavi, dani po Mojzesu, in milosti in resnici, razodeti po Kristusu; in o tem, kaj je zmogla storiti postava, kaj pa milost. Najprej postava, nato milost. Najprej senca,¹¹ šele nato resnica. Podobi postave in milosti sta Hagara in Sara,¹² zaslužnjena Hagara in svobodna Sara. Najprej zaslužnjena, šele nato svobodna, da bi to bralec razumel.¹³ Abraham je tako že od svoje mladosti Saro imel za ženo, svobodno, in ne sužnjo.

Bog je že pred vsemi veki izbral in si zamislil poslati svojega Sina na svet in po njem razodeti milost.¹⁴ Sara ni rodila, saj je bila neplodna.¹⁵ Ni bila [v resnici] neplodna, temveč ji je bilo po božji previdnosti določeno, da rodi v starosti.

10 Prim. Ps 76,14.

11 Prim. Kol 2,17; Heb 8,5; Heb 10,1.

12 Prim. Gal 4,22–31.

13 Prim. Mt 24,15–16.

14 Prim. 1 Pt 1,20.

15 Prim. 1 Mz 11,30.

Skrito je bilo tisto neznano in skrivnostno, pripadajoče božji modrosti.¹⁶ Angelom in ljudem ni bilo odkrito, temveč zakrito z namenom, da se odkrije ob koncu časov. Sara je dejala Abrahamu: »Ker je Gospod Bog določil, da ne morem rojevati, se ulezi k moji služabnici Hagari in rodil boš od nje.«¹⁷ Milost pa je dejala Bogu: »Če še ni čas, da se spustim na zemljo in rešim svet, se ti spusti na goro Sinaj in določi postavo.« Abraham je Sarine besede upošteval in se ulegel k njeni služabnici Hagari.¹⁸ Bog pa je upošteval besede milosti in se spustil na Sinaj.¹⁹ Služabnica Hagara je Abrahamu rodila, služabnica – sina služabnice. Abraham mu je dal ime Izmael.²⁰ Mojzes pa je s sinajske gore prinesel postavo, ne milost; senco, ne resnico. Pozneje, ko sta bila Abraham in Sara že stara, se je Bog oglasil Abrahamu, ki je opoldne sedel pred vhodom v svoj šotor pri Mamrejevem hrastu. Abraham mu je stekel naproti, se mu poklonil do tal in ga sprejel v svoj šotor.²¹ Ko pa se je ta vek bližal h koncu, je Gospod obiskal človeški rod in se spustil z nebes tako, da je vstopil v telo Device. Devica ga je s poklonom brez bolečine sprejela v svoj meseni šotor, govoreč angelu: »Gospodova služabnica sem, naj se zgodi po tvoji besedi.«²²

Tedaj je Bog razvezal Sarino telo in za spočetjem je rodila sina Izaka, svobodna – svobodnega.²³ Ko pa je Bog obiskal človeško naravo, se je odkrilo, kar je bilo neznano in skrito. In rodila se je milost; resnica, ne postava; sin, ne suženj. Potem ko se je dojenec Izak nahranil in okrepil, je Abraham takrat, ko se je njegov sin Izak prenehal dojit, priredil veliko gostijo.²⁴ Ko pa je bil Kristus na svetu in se milost še ni uspela dovolj okrepiti, temveč se je dojila trideset let,²⁵ se je tudi Kristus skrival. Ko se je božja milost razmahnila in okrepila in tudi razodela vsem ljudem ob jordanski reki,²⁶ je Bog priredil veliko gostijo in slavje s teletom,²⁷ vzrejenim že od vekov. Po svojem ljubljenu Sinu Jezusu Kristusu je k veliki radosti povabil nebeščane in zemljane, v eno zbral angele in ljudi.

16 Prim. Ps 50,8.

17 Prim. 1 Mz 16,2.

18 Prim. 1 Mz 16,3–4.

19 Prim. 2 Mz 19,20.

20 Prim. 1 Mz 16,15.

21 Prim. 1 Mz 18,1–5.

22 Prim. Lk 1,38.

23 Prim. 1 Mz 21,1–3.

24 Prim. 1 Mz 21,8.

25 Prim. Lk 3,23.

26 Prim. Mt 3,13–17; Tit 2,11.

27 Prim. Lk 15,23.

Ko je pozneje Sara videla Izmaela, Hagarinega sina, kako se igra z njenim sinom Izakom in kako je Izmael užalil Izaka, je Abrahamu dejala: »Odženi služabnico skupaj z njenim sinom, sin služabnice namreč ne more podedovati dediščine sina svobodne.«²⁸

Po vnebohodu Gospoda Jezusa Kristusa so učenci in ostali, ki so že sprejeli vero vanj, bivali v Jeruzalemu in oboji so bili pomešani, judje in kristjani, in postavna obreza je žalila milostni krst. In krščanske Cerkve v Jeruzalemu niso sprejemale neobrezanih škofov, saj so postavljeni starešine prihajali izmed obrezanih. Do kristjanov so bili nasilni, sinovi služabnice [so se znašali] nad sinovi svobodne. In med njimi je bilo veliko sporov in prepиров.²⁹ Ko je svobodna milost videla svoje otroke kristjane, ki jih preganjajo judje, sinovi suženjske postave, je zavpila k Bogu: »Odženi judovstvo skupaj s postavo, razkropi ga po deželah. Kaj imata vendar skupnega senca in resnica, judovstvo in krščanstvo?«

In izgnana je bila Hagara s svojim sinom Izmaelom, in Izak, sin svobodne, je postal naslednik Abrahama, svojega očeta. In judje so bili izgnani in razkropljeni po deželah in milostni otroci kristjani so postali nasledniki Boga in Očeta.³⁰ Svetloba meseca namreč preide, ko sonce vzide – tako tudi postava, ko se razodene milost. In nočni hlad je prenehal, ko je zemljo ogrela sončna toplota. In človeštvo ni več ujeto v postavi, temveč prosto hodi v milosti. Judje so namreč ob sveči postave opravljali svojo nalogo, kristjani pa pod soncem milosti gradijo svoje odrešenje.

Kakor se je judovstvo opravičilo po senci in postavi – odrešilo pa se ni –, tako se kristjani po resnici in milosti ne opravičujejo, temveč odrešujejo.

Pri judih je opravičenje, pri kristjanih pa odrešenje. Kakor se opravičenje nahaja v svetu, odrešitev pa v prihodnjem veku, tako se judje veselijo zemlj-skega, kristjani pa tistega, kar je v nebesih. Zato je judovsko opravičenje revno zaradi svoje zavisti, saj se ni razširilo med ostale jezike,³¹ temveč je ostalo zgolj v Judeji. Krščansko razodetje pa se blago in radodarno razliva po vsej zemlji.³² Manasejev blagoslov se je uresničil pri judih, Efrajimov pa pri kristjanih. Manasejevo starešinstvo je bilo namreč blagoslovljeno z Jakobovo levico,

28 Prim. 1 Mz 21,10; Gal 4,30.

29 Prim. Apd 6; Gal 2.

30 Prim. Rim 8,17.

31 Večina staroruskih/vzhodnoslovanskih srednjeveških tekstov izraz »jezik« enači z ljudstvom. V tem primeru pa so »jeziki« oznaka za pogane.

32 Prim. Apd 13,47.

Efrajimova mladost pa z desnico. Čeprav je bil Manase starejši od Efrajima, je zaradi Jakobovega blagoslova postal mlajši. Tako je tudi z judovstvom: čeprav je bilo prej, se je krščanstvo po milosti nad njega povzdignilo. Jožef je namreč rekel Jakobu: »Oče, na tega položi desnico, saj je starejši.« Jakob pa je odgovoril: »Vem, otrok, vem. In iz njega bo izšel narod in se povzdignil, toda njegov mlajši brat bo postal večji od njega in njegov rod bo v množici jezikov.«³³

Tako je tudi bilo. Postava je bila namreč prej in se povzdignila z malim in prešla. Krščanska vera, ki se je pojavila pozneje, pa je postala večja od prvega in se razplodila med množico jezikov.

In Kristusova milost je zaobjela vso zemljo in jo prekrila kakor morska voda. In vsi so staro, ki ga je obljubljala judovska zavist, odložili in se po Izaijevi prerokbi oklenili novega.

»Staro je prešlo, oznanjam vam novo: pojte Bogu novo pesem! In njegovo ime je slavljeno po vsej zemlji, tudi pri tistih, ki plujejo po morjih in plavajo v njem in po vseh otokih.«³⁴ In še: »Kdor mi služi, bo poimenovan z novim imenom, ki bo blagoslovljeno na zemlji, saj bodo ti blagoslovili resničnega Boga.«³⁵ Prej se je [Bogu] klanjalo edino v Jeruzalemu, danes pa [se mu klanja] po vsej zemlji. Kakor je Gideon rekel Bogu: »Če boš po moji roki rešil Izrael, naj bo rosa samo na runu, po vsej zemlji pa suša.«³⁶ In bilo je tako. Po vsej zemlji je bila namreč prej suša, jeziki so bili ujetniki prevare malikov in milostne rose niso prejimali. Bog je bil poznan le v Judeji in v Izraelu je njegovo ime veliko,³⁷ in Bog je bil slavljen edino v Jeruzalemu. Gideon je zopet dejal Bogu: »Naj bo suša samo na runu, po vsej zemlji pa rosa.«³⁸ In bilo je tako.

Kajti judovstvo je prenehalo in postava je prešla. Žrtve niso [Bogu] prijetne, skrinja in plošče in žrtvenik so bili odstranjeni. Po vsej zemlji je namreč rosa, saj se je po vsej zemlji razprostrla vera, milostni dež je orosil kopel ponovnega rojstva, da bi svoje sinove oblekel v neminljivost.

Kakor je Odrešenik govoril Samarijanki: »Kajti prihaja čas, in je že sedaj, ko se Očetu ne bodo klanjali niti na tej gori niti v Jeruzalemu, temveč bodo resnični častilci, ki se Očetu klanjajo z duhom in resnico, saj Oče išče prav

33 Prim. 1 Mz 48,18–19.

34 Prim. Iz 42,9–10.

35 Prim. Iz 65,15–16.

36 Prim. Sod 6,36–37.

37 Prim. Ps 75,2.

38 Prim. Sod 6,39.

takšne častilce, to je [takšne, ki se mu klanjajo] s Sinom in Svetim Duhom.«³⁹ Tako tudi je. Po vsej zemlji se slavi Sveta Trojica, ki čaščenje prejema od vsega ustvarjenega. Boga po preroštvu slavijo tako mali kot veliki: »In vsakdo bo svojega bližnjega poučil in človek svojega brata, govoreč: 'Spoznav Gospoda,' da bi se o meni prepričali vsi, od malega do velikega.«⁴⁰ Kakor je tudi Kristus govoril Očetu: »Priznavam te, Oče, Gospod nebes in zemlje, ki si zakril modrim in razumnim in odkril malim. Oče, takšna je tvoja volja.«⁴¹ In blagi Bog se je človeškega rodu tako zelo usmilil, da tudi ljudje, živeči v mesu, po krstu in dobrih delih postajajo božji sinovi in deležniki v Kristusu.⁴² Kajti kakor pravi [Janez] Evangelist: »Tistim, ki so ga sprejeli, verujočim v njegovo ime, je podelil oblast, da postanejo božji otroci; tistim, ki niso iz krvi, niti iz mesenega niti moškega poželenja, temveč rojeni iz Boga«⁴³ po Svetem Duhu v sveti kopeli. Vse to je naš Bog v nebesih in na zemlji storil tako, kakor je hotel.⁴⁴ Zatorej, le kdo ne bi proslavil, le kdo ne bi pohvalil, le kdo se ne bi poklonil veličastvu njegove slave in le kdo se ne bi začudil nad njegovo neskončno ljubeznijo do ljudi! Pred vekom je bil rojen iz Očeta, enega prestola z Očetom, enega bistva [z njim]; kakor sončni žarek se je spustil na zemljo, da bi obiskal svoje ljudstvo. Ne da bi se od Očeta ločil, se je utelesil v čisti Devici, brez moža in neoporečen, vstopil je [vanjo], kakor zna le on. Sprejel je meso, izšel je, kakor je vstopil. S Trojico je eno v dveh naravah – Bog in človek.

Povsem človek po učlovečenju, povsem Bog ne po videzu, temveč božanstvu; ne preprost človek, temveč tisti, ki je na zemlji razodel božje in človeško.

Kajti kakor človek je raztegnil materinsko bivališče in kakor Bog je prišel [iz Device], ne da bi poškodoval [njeno] devištvo. Kakor človek je pil materino mleko in kakor Bog pripravil angele peti s pastirji – »Slava Bogu na višavah.«⁴⁵ Kakor človek je bil povit v plenice⁴⁶ in kakor Bog je modre vodil po zvezdi.⁴⁷ Kakor človek se je ulegel v jasli⁴⁸ in kakor Bog od modrih prejel darove in

39 Prim. Jn 4,21.23.

40 Prim. Heb 8,11.

41 Prim. Mt 11,25–26.

42 Prim. Heb 3,14.

43 Prim. Jn 1,12–13.

44 Prim. Ps 113,11.

45 Prim. Lk 2,14.

46 Prim. Lk 2,7.12.

47 Prim. Mt 2,2.9.

48 Prim. Lk 2,7.12.16.

poklone.⁴⁹ Kakor človek je bežal v Egipt⁵⁰ in kakor Bogu so se mu klanjale egiptovske z roko narejene podobe.⁵¹ Kakor človek je pristopil h krstu⁵² in kakor Boga se ga je Jordan ustrašil, da je začel teči vzvratno.⁵³ Kakor človek je razgaljen šel v vodo in kakor Bog je od Očeta dobil oblast – »Ta je moj ljubljene Sin.«⁵⁴ Kakor človek se je štirideset dni postil in postal lačen in kakor Bog je premagal skušnjavca.⁵⁵

Kakor človek je šel na svatbo v Kano Galilejsko in kakor Bog je vodo spremenil v vino.⁵⁶ Kakor človek je spal na ladji in kakor Bog je zagrozil vetru in morju in sta ga poslušala.⁵⁷ Kakor človek je jokal za Lazarjem in kakor Bog ga je obudil od mrtvih.⁵⁸ Kakor človek se je usedel na osla in kakor Bogu so mu vzklíkali: »Blagoslovljen, ki prihajaš v Gospodovem imenu.«⁵⁹ Kakor človek je bil razpet⁶⁰ in kakor Bog je s svojo oblastjo skupaj s seboj razpetega spustil v raj.⁶¹ Potem ko je okusil kis, je kakor človek izdihnil in kakor Bog omračil sonce in zatresel zemljo.⁶²

Kakor človek je bil položen v grob in kakor Bog je uničil pekel in osvobodil duše.⁶³ Kakor človeka so ga zapečatili v grobu in kakor Bog je prišel ven, pečate pa ohranil cele.⁶⁴ Kakor človeku so judje s podkupnino stražarjem poskušali prikriti [njegovo] vstajenje⁶⁵ in kakor Bog je postal znan po vsej zemlji.⁶⁶ Resnično,

49 Prim. Mt 2,11.

50 Prim. Mt 2,13–14.

51 Prim. Iz 19,1.

52 Prim. Mt 3,13.

53 Prim. Ps 11,3–5.

54 Prim. Mt 3,11.

55 Prim. Mt 4,1–11.

56 Prim. Jn 2,1–11.

57 Prim. Mt 8,23–26; Mr 4,35–39.

58 Prim. Jn 11,32–44.

59 Prim. Mt 21,7–9; Mr 11,7–9; Lk 19,29–38; Jn 12,12–16.

60 Prim. Mt 27,35; Mr 15,25; Lk 23,33; Jn 19,18.

61 Prim. Lk 23,39–43.

62 Prim. Mt 27,45–54; Mr 15,33–39; Lk 23,44–46; Jn 19,28–30.

63 Prim. Mt 27,57–60; Mr 15,42–46; Lk 23,50–53; Jn 19,38–42; 1 Pt 3,17–20.

64 Prim. Mt 27,66–67.

65 Prim. Mt 28,10–15.

66 Prim. Iz 52,10.

kdo je večji Bog kakor naš Bog! To je Bog, ki dela čudeže.⁶⁷ Izvršil je odrešenje sredi sveta,⁶⁸ s križem in bolečino na kraju lobanje, okusil je kis in žolč,⁶⁹ da bi Adamovo sladko okušanje od drevesa,⁷⁰ prestopel in greh pregnal z okušanjem bridkosti. Tisti, ki so mu to storili, so se ob njega spotaknili kakor ob kamen in propadli,⁷¹ kakor je govoril Gospod: »Kdor se bo spotaknil ob kamen, bo propadel, padel bo nanj in ta ga bo ugonobil.«⁷² Kajti k njim je prišel, da bi izpolnil prerokbe, ki so govorile o njem, kakor je sam govoril: »Nisem poslan samo k izgubljenim ovcam Izraelove hiše.«⁷³ In še: »Postave nisem prišel uničiti, ampak dopolnit.«⁷⁴ In Kanaanki, pripadnici drugega jezika, ki je prosila za ozdravitev svoje hčere, je dejal: »Ni dobro kruh odvezeti otrokom in ga vreči psom.«⁷⁵ Oni pa so ga razglasili za lažnivca⁷⁶ in rojenega iz prešuštva in tistega, ki hude duhove izganja z Belcebubovo⁷⁷ pomočjo.⁷⁸ Kristus je slepim odprl oči, pohabljen očistil, grbaste vzravnal, obsedene ozdravil, šibke okrepil, mrtve obudil.⁷⁹ Oni pa so ga mučili kakor zločinca in ga pribili na križ. Zato je na njih prišel božji gnev, dokončni,⁸⁰ saj so sami prispevali k svoji pogubi. Odrešenik, ki je povedal priliko o vinogradu in delavcih, je vprašal: »Kaj naj torej [gospodar] stori s temi delavci?« Odgovorili so: »Zlobne naj hudo pogubi in vinograd preda drugim delavcem, ki mu bodo dajali sadove ob svojem času.«⁸¹

In sami so bili preroki svoje pogube. Kajti na zemljo jih je prišel obiskat in ga niso sprejeli. Ker so bila njihova dela mračna, niso vzljubili svetlobe, da se njihova mračna dela ne bi razkrila.⁸² Zaradi tega je Jezus, ko je prišel v Jeru-

67 Prim. Ps 76,14–15.

68 Prim. Ps 73,12.

69 Prim. Ps 68,22; Mt 27,24–50; Mr 15,12–37; Lk 23,22–46; Jn 19,16–30.

70 Prim. 1 Mz 2,9.16–17.

71 Prim. Iz 28,16; Rim 9,31–33; 1 Pt 2,6–8.

72 Prim. Mt 21,44.

73 Prim. Mt 15,24.

74 Prim. Mt 5,17.

75 Prim. Mt 15,21–26.

76 Prim. Mt 27,62–64.

77 Eno od imen za hudega duha oziroma Satana.

78 Prim. Mt 12,24; Mr 3,22; Lk 11,15.

79 Prim. Mt 11,5.12.22; Mt 20,34; Mr 8,23; Mr 10,52; Lk 7,21–22; Lk 13,11–13; Jn 5,8; Jn 9,6; Jn 10,12.

80 Prim. 1 Tes 2,14–16.

81 Prim. Mt 21,40–41.

82 Prim. Jn 3,16–21.

zalem in videl mesto, zajokal in o njem dejal: »Ko bi le v teh dneh razumel, kaj se bo zgodilo s tvojim mirom. Sedaj pa je tvojim očem prikrito, kako so ti dnevi šteti in kako bodo tvoji sovražniki obkolili tvojo trdnjavo in te ponižali in te popolnoma obkrožili in pobili tebe in tvoje otroke, saj nisi razpoznal časa svojega obiskanja.«⁸³ In še:

»Jeruzalem, Jeruzalem, ki moriš preroke in kamenjaš k tebi poslane. Kolikokrat sem hotel zbrati tvoje otroke, kakor kokoš zbira svoja piščeta pod svoje peruti. In niste hoteli. Zato vaš dom ostane prazen!«⁸⁴ Tako se je tudi zgodilo. Prišli so namreč Rimljani, Jeruzalem opleni in ga uničili do temeljev. Judovstvo je od takrat mrtvo in postava je skupaj z njim ugasnila kakor večerna zarja in judje so raztreseni po deželah, da zlo ne bi prebivalo skupaj.

Prišel pa je Odrešenik in Izrael ga ni sprejel in po evangelijskih besedah »je prišel med svoje in svoji ga niso sprejeli.«⁸⁵ Sprejeli pa so ga jeziki. Kakor govori Jakob: »Ta je hrepenenje jezikov.«⁸⁶ Kajti že ob rojstvu so se mu najprej poklonili modri iz jezikov, judje pa so ga poskušali umoriti; zaradi njega so namreč pobili dojenca.⁸⁷

In izpolnila se je Odrešenikova beseda, da »bodo prišli mnogi z vzhoda in zahoda in se z Abrahamom in Izakom in Jakobom ulegli v nebeško kraljestvo, sinovi kraljestva pa bodo izgnani v večno temo.«⁸⁸ In še: »Tako se vam bo odvzelo nebeško kraljestvo in dalo deželam, ki prinašajo sadove po njegovi volji.«⁸⁹ K njim je poslal svoje učence, govoreč: »Pojdite po vsem svetu, označujte evangelij vsemu stvarstvu. Kdor bo veroval in se krstil, bo rešen.«⁹⁰ In: »Pojdite, učite vse jezike, krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha, učec jih izpolnjevati vse, kar sem vam zapovedal.«⁹¹

Milosti in resnici je ugajalo posijati na nove ljudi. Vino novega nauka se namreč, sledeč Gospodovi besedi, ne vlija v stare mehove, ki jih je obetalo judovstvo, saj

83 Prim. Lk 19,41–44.

84 Prim. Mt 23,37–38.

85 Prim. Jn 1,11.

86 Prim. 1 Mz 49,10.

87 Prim. Mt 2,1–18.

88 Prim. Mt 8,11–12.

89 Prim. Mt 21,43.

90 Prim. Mr 16,15–16.

91 Prim. Mt 28,19–20.

se ti razženejo in vino razlije.⁹² Kako naj tisti, ki so se klanjali mnogim malikom, ohranjajo nauke resnične milosti, če sence postave ni mogoče obdržati? Novi nauk v novih mehovich so jeziki! »Izpolnjevati je treba oboje!«⁹³ Tako tudi je. Kajti milostna vera se je razprostrla po vsej zemlji in prišla do našega ruskega jezika. In jezero postave je presahnilo, evangeljski izvir pa se je razlil in prekril vso zemljo in se razlil tudi do nas. Tako tudi mi z vsemi kristjani slavimo Sveto Trojico, Judeja pa molči. Kristus je slavljen, judje pa so prekleti. Jeziki so privedeni, judje pa odrinjeni. Kakor je rekel prerok Malahija: »Izraelovih sinov ne želim in žrtev iz njihovih rok ne bom sprejel, saj bo moje ime slavljeno v deželah od vzhoda do zahoda in na slehernem kraju bo mojemu imenu prinašano kadilo, saj je moje ime veliko med deželami.«⁹⁴ In David: »Vsa zemlja naj se ti pokloni in ti poje.«⁹⁵ In: »Gospod, naš Bog, kako čudovito je tvoje ime po vsej zemlji.«⁹⁶ In že se več ne imenujemo služabniki malikov, temveč kristjani; nič več brez upanja, temveč upajoči na večno življenje.

In nič več ne gradimo satanskih svetišč, temveč postavljamo Kristusove cerkve; drug drugega nič več ne koljemo za hude duhove, temveč je Kristus zaklan in zdrobljen za nas kot žrtev Bogu in Očetu.

In nič več se ne pogubljam, okušajoč žrtveno kri, temveč se rešujemo, okušajoč prečisto Kristusovo kri. Blagi Bog se je usmilil vseh dežel in [tudi] nas ni prezrl, hotel je in nas rešil in nas privedel k resničnemu razumu.⁹⁷ Kajti na našo pusto in presušeno zemljo, ki jo je izsušil žar malikov, je naenkrat pritekel evangeljski izvir, napajajoč vso našo zemljo. Kakor je rekel Izaija: »Naj priteče voda tistim, ki hodijo po puščavi, in suho se bo spremenilo v močvirje in v žejni deželi bo izvir vode.«⁹⁸ Ko smo bili slepi in resnične luči nismo videli, temveč smo blodili v prevari malikov in bili tako gluhi za odrešilni nauk, se nas je Bog usmilil in posvetila nam je luč razuma, da bi ga spoznali, kakor se glasi prerokba: »Tedaj se bodo oči slepih odprle in ušesa gluhih bodo slišala.«⁹⁹ Ko smo sledili hudim duhovom, smo se potikali po poteh smrti, in poti, ki vodi v življenje, nismo poznali; zato smo – moleč malike, ne pa svojega Boga in

92 Prim. Mt 9,17.

93 Prim. Mt 9,17.

94 Prim. Mal 1,10–11.

95 Prim. Ps 65,4.

96 Prim. Ps 8,2.

97 Prim. 1 Tim 2,1–5.

98 Prim. Iz 35,6–7.

99 Prim. Iz 35,5.

stvarnika – s svojimi jeziki jecljali. Ker nas je obiskalo božje človekoljubje, nič več ne sledimo hudim duhovom, temveč jasno slavimo našega Boga Kristusa po prerokbi: »Tedad bo hromi skočil kakor jelen in razločen bo jezik jecljajočih.«¹⁰⁰ In Gospod je tudi nam, ki smo bili nekoč kakor zveri in živina, ki nismo razumeli, kaj je desno in kaj levo, in bili navezani na zemeljsko in si niti malo nismo želeli nebes, po Izaijevi prerokbi poslal zapovedi, ki vodijo v večno življenje: »Sklenem jim zavezo s pticami na nebu in zvermi na zemlji.' In rekel bom drugim, ne svojemu ljudstvu: 'Vi ste moji ljudje.' Ti pa mi bodo rekli: 'Gospod, ti si naš Bog.'«¹⁰¹ In tako smo se mi, ki smo bili tujci, preimenovali v božje ljudi; mi, ki smo bili sovražniki, smo se preimenovali v njegove sinove.¹⁰² In po judovsko ne preklinjamo, temveč po krščansko blagoslovljamo; ne sestajamo se, kako razpeti, temveč kako bi se Razpetemu klanjali; Odrešenika ne razpenjamo, temveč se k njemu stegujemo; reber ne prebadamo, temveč iz njih pijemo izvir neminljivosti; ne prodajamo ga za trideset srebrnikov, temveč drug drugega in vse naše življenje izročamo njemu; vstajenja ne tajimo¹⁰³ in po vseh svojih domovih kličemo: »Kristus je vstal od mrtvih.« Ne govorimo, kako je bil ukraden, temveč da se je vrnil, od koder je prišel; nismo neverni, temveč mu kakor Peter govorimo: »Ti si Kristus, sin živega Boga.«¹⁰⁴ Skupaj s Tomažem [govorimo]: »Ti si naš Gospod in Bog.«¹⁰⁵ Skupaj z razbojnikom [govorimo]: »Spomni se nas, Gospod, v svojem kraljestvu.«¹⁰⁶ In tako, verujoči vanj in izpolnjujoči izročilo sedmih zborov cerkvenih očetov,¹⁰⁷ molimo k Bogu, da bi nas vedno bolj vodil po poti svojih zapovedi! In izpolnilo se je, kar je rečeno o nas jeziki: »Gospod bo pred vsemi jeziki pokazal svojo sveto roko in vsi konci zemlje bodo uzrli odrešenje, ki prihaja od našega Boga.«¹⁰⁸ In dalje: »'Živ sem,' govori Gospod, 'in pred menoj se bo upognilo vsako koleno in vsak jezik bo priznaval Boga.'«¹⁰⁹ In po Izaiju: »Vsaka dolina se bo napolnila

100 Prim. Iz 35,5–6.

101 Prim. Oz 2,16–23; 1 Pt 2,9–10.

102 Prim. Ef 2,19; Rim 5,10; Kol 1,21–23.

103 Prim. Mt 27,62–64.

104 Prim. Mt 16,16.

105 Prim. Jn 20,28.

106 Prim. Lk 23,42.

107 Mišljenih je sedem vesoljnih cerkvenih zborov oziroma ekumenskih koncilov, ki so potekali med letoma 325 (prvi nikejski) in 787 (drugi nikejski). Ti so v kontekstu boja proti različnim herezijam s soglasjem večine škofov takratnega krščanskega sveta opredelili temeljne krščanske verske resnice (dogme).

108 Prim. Iz 52,10.

109 Prim. Rim 14,11; Iz 45,23.

in vsaka gora in vsak grič se bo zravnal in krivo bo postalo ravno in razgibane poti bodo postale gladke in razodela se bo Gospodova slava in sleherno meso bo od našega Boga uzrlo rešitev.«¹¹⁰ In po Danielu: »Vsi ljudje, rodovi in jeziki mu bodo služili.«¹¹¹ In po Davidu: »Bog, naj te ljudje priznavajo, naj te priznavajo vsi ljudje! Naj se razveselijo in vzradostijo jeziki!«¹¹² In: »Vsi jeziki zaplešite z rokami in vzkliknite Bogu z radostnim glasom, kajti Gospod najvišji je strašen, velik kralj po vsej zemlji.«¹¹³ In nato: »Pojte našemu Bogu, pojte; pojte našemu kralju, pojte, kajti kralj vse zemlje je Bog; pojte razumno. Zakraljeval je naš Bog nad jeziki.«¹¹⁴ In: »Vsa zemlja naj se ti pokloni in ti poje, naj pojejo tvojemu imenu, Najvišji.«¹¹⁵ In: »Hvalite Gospoda vsi jeziki in pohvalite ga vsi ljudje.«¹¹⁶ In še: »Od vzhoda do zahoda je hvaljeno Gospodovo ime. Gospod je vzvišen nad vsemi jeziki, njegova slava je nad nebesi.«¹¹⁷ »Kakor tvoje ime je tudi tvoja hvala po vsej zemlji.«¹¹⁸ »Usliši nas Bog, naš Odrešenik, upanje vseh koncev zemlje in tistih, ki so daleč na morju.«¹¹⁹ In: »Naj na zemlji spoznamo tvojo pot in v vseh jezikih tvoje odrešenje.«¹²⁰ In: »Zemeljski kralji in vsi ljudje, knezi in vsi zemeljski sodniki, mladeniči in dekleta, starci in otroci naj hvalijo Gospodovo ime.«¹²¹ In po Izaiju: »Poslušajte me, moji ljudje, govori Gospod, 'in kralji pridite k meni, kajti postava izhaja iz mene in moja sodba je luč deželam; že se približuje moja pravica in kakor svetloba bo prišlo moje odrešenje; čakajo me otoki in na mojo roko upajo dežele.'«¹²²

S hvalnimi glasovi hvali rimska dežela Petra in Pavla, po njima je namreč začela verovati v Jezusa Kristusa, božjega Sina; Azija in Efez in Patmos [hvali] Janeza Teologa, Indija Tomaža, Egipt Marka. Vse dežele in mesta in ljudje častijo in slavijo vsak svojega učitelja, ki jih je poučil o pravi veri. Pohvalimo tudi mi, kakor je v naši moči, z malimi hvalnicami tistega, ki je storil velika in čudovita

110 Prim. Iz 40,4–5.

111 Prim. Dan 7,14.

112 Prim. Ps 66,4–5.

113 Prim. Ps 46,2–3.

114 Prim. Ps 46,7–8.

115 Prim. Ps 65,4.

116 Prim. Ps 116,1.

117 Prim. Ps 112,3–4.

118 Prim. Ps 47,11.

119 Prim. Ps 64,6.

120 Prim. Ps 66,3.

121 Prim. Ps 148,11–13.

122 Prim. Iz 51,4–5.

dela, našega učitelja in vodnika, velikega kagana naše zemlje Vladimirja, vnuka starega Igorja, sina slavnega Svjatoslava. Te so si v času njihovega vladanja po pogumu in hrabrosti zapomnili v mnogih deželah, o njihovih zmagah in moči pa se še danes spominja in govori. Niso namreč vladali v majhni in neznani deželi, temveč ruski, o kateri se ve in govori na vseh štirih koncih sveta.

Ta slavni, naš kagan Vladimir, se je rodil iz slavnih, plemeniti iz plemenitih, in zrasel in se po koncu otroške mladosti okrepil in postal možat, z močjo in silo se je izpopolnil, odlikoval se je po pogumu in razumu. In bil je edini vladar svoje zemlje, podvrget si je okoliške dežele, nekatere z mirom, druge z mečem. In tako je njega, ki je v času svojega življenja svojo zemljo pasel s pravičnostjo, pogumom in razumom, obiskal Najvišji, nanj se je ozrlo nadvse milostljivo oko blagega Boga. In v njegovem srcu je zasijal razum, da bi razumel nečimrnost prevare malikov, poiskal edinega Boga, stvarnika vsega vidnega in nevidnega. Poleg tega je vseskozi poslušal o pobožni grški deželi, Kristusovi ljubiteljici in močni v veri, kako časti edinega Boga v Trojici in se mu klanja, kako se tam dogajajo moči in čudeži in znamenja, kako so cerkve polne ljudi, kako so vsa mesta pobožna in navzoča pri molitvah, kako vsi služijo Bogu. Ko je to slišal, si je v srcu zaželel in zagorel v duhu, da bi on sam postal kristjan, njegova zemlja pa krščanska. Tako je tudi bilo. Bogu je torej ugajalo, da je tedaj naš kagan skupaj z oblačili slekel starega človeka;¹²³ odložil je minljivo, otrešel prah nevere in vstopil v sveto kopel in se prerodil iz Duha in vode; v Kristusa se je krstil, v Kristusa se je oblekel.¹²⁴ In iz kopeli je stopil očiščen, postal sin neminljivosti, sin vstajenja, sprejel večno ime Vasilij, cenjeno od roda do roda. Z njim se je vpisal v knjigo življenja¹²⁵ najvišjega mesta in neminljivega Jeruzalema. Svojege prizadevanja za pobožnost s tem dejanjem ni zaključil, temveč je tako samo izkazal v sebi obstoječo ljubezen do Boga in si prizadeval še naprej. Zapovedal je, naj se vsa [ruska] zemlja krsti v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in se po vseh mestih jasno in z gromkim glasom slavi Sveta Trojica in naj vsi postanejo kristjani – mali in veliki, sužnji in svobodni, mladi in stari, bojarji in preprosti, bogati in ubogi.

In ni bilo nikogar, ki bi se upiral njegovemu pobožnemu ukazu; če koga ni gnala ljubezen, se je krstil vsaj iz strahu pred zakonodajalcem, saj je bila pobožnost slednjega združena z oblastjo. In istočasno je vsa naša zemlja začela slaviti Kristusa z Očetom in Svetim Duhom.

123 Prim. Kol 3,9.

124 Prim. Gal 3,27.

125 Prim. Raz 20,12.15.

Tedaj nas je začel zapuščati mrak malikov in razodela se je zora pobožnosti. Tedaj je izginila tema služenja malikom in našo zemljo je obsijala evangelijska beseda.

Svetišča so bila razrušena in cerkve postavljene. Maliki so bili podrti in ikone svetih so se pojavile. Hudi duhovi so zbežali, križ je posvečeval mesta.

Škofje, pastirji govorečih Kristusovih ovac, so se postavili pred sveti oltar in darovali nekrvavo žrtev, duhovniki in diakoni in vsi cerkveni služabniki so svete cerkve okrasili in jih odeli v lepoto. Apostolska trobenta in evangelijski grom sta se razlegala po vseh mestih. Kadilo, zažgano Bogu, je posvetilo zrak. Samostani so bili postavljeni na gričih, pojavili so se menihi. Možje in žene, mali in veliki, vsi ljudje so napolnili svete cerkve in slavili, govoreč: »Eden je sveti, edini Gospod, Jezus Kristus v slavi Boga Očeta, amen!« Kristus je zmagal! Kristus je prevladal! Kristus je zakraljeval! Kristus se je proslavil! Velik si, Gospod, in čudovita so tvoja dela!¹²⁶ Naš Bog, slava ti!

Kako naj te pohvalimo, o, častitljivi in slavni med zemeljskimi vladarji, nadvse pogumni Vladimir? Kako naj se načudimo [tvoji] dobroti, moči in sili? Kakšno hvaležnost naj ti izkažemo, saj smo po tebi spoznali Gospoda in se rešili prevare malikov, saj se po tvojem ukazu po vsej tvoji zemlji slavi Kristus? Kristusov ljubitelj, kako naj te poimenujemo?

Prijatelj pravice, kraj razuma, gnezdo miloščine! Kako si začel verovati? Kako si zagorel v ljubezni do Kristusa? Kako se je vate naselil razum nad vsakršnim razumom zemeljskih modrecev, da si Nevidnega vzljubil in se dvignil k nebeškemu?

Kako si poiskal Kristusa? Kako si se mu predal? Povej nam, tvojim služabnikom, naš učitelj, povej! Od kod je k tebi zavel vonj Svetega Duha? Od kod si izpil sladko čašo spomina na večno življenje? Od kod si okusil in videl, da je Gospod blag? Kristusa nisi videl, za njim nisi hodil – kako si torej postal njegov učenec? Drugi, ki so ga videli, niso verovali, ti pa, ki nisi videl, si začel verovati.¹²⁷ Zares se je nad teboj uresničil blagor Gospoda Jezusa, kakor je bilo rečeno Tomažu: »Blagor tistim, ki niso videli in so verovali.«¹²⁸

Zato ti drzno in brez oklevanja kličemo: o, blaženi! Sam Odrešenik te je poimenoval za blaženega, saj si vanj veroval in se – kakor pravi njegova beseda, ki je brez laži – nad njim nisi pohujšal: »In blažen je, kdor se nad menoj ne

126 Prim. Ps 138,14; Raz 15,3.

127 Prim. Rim 10,14.

128 Prim. Jn 20,22.

pohujša.«¹²⁹ Kajti seznanjeni s postavo in preroki so ga razpeli. Ti pa, ki nisi spoštoval ne postave ne prerokov, si se Razpetemu poklonil.

Kako se je tvoje srce odprlo? Kako je vate vstopil strah božji? Kako si se ga z ljubeznijo oklenil? Nisi videl apostola,¹³⁰ ki je prišel na tvojo zemljo, da bi s svojim uboštvom in nagoto, lakoto in žejo tvoje srce naravnal k ponižnosti. Nisi videl, kako se z Gospodovim imenom izganjajo hudi duhovi, kako bolniki ozdravljajo, nemi govorijo, kako se ogenj spreminja v mraz, mrtvi pa vstajajo.¹³¹ Kako si torej začel verovati, ko pa vsega tega nisi videl? Prelepi čudež! Ostali cesarji in vladarji, ki so vse to, storjeno po svetih možeh, videli, niso verovali. Še več: svete može so poslali v muke in trpljenje. Ti pa, o, blaženi, si brez vsega tega pritekel h Kristusu, zgolj po blagem premisleku in ostrem razumu si spoznal, da je Bog eden – Stvarnik nevidnega in vidnega, nebeškega in zemeljskega – in je na svet zaradi odrešenja poslal svojega ljubljenega Sina. Ko si o tem premislil, si vstopil v sveto kopel. Kar se drugim zdi norost, ti sprejemaš kot božjo moč.¹³² Poleg tega, kdo bo povedal o tvojih mnogih nočnih [/skritih] miloščinah in dnevnih [/odkritih] radodarnostih, ki si jih namenjal ubogim, sirotam, bolnikom, dolžnikom, vdovam in vsem, potrebnim usmiljenja? Kajti slišal si besedo, ki jo je Daniel izrekel Nabukadnezarju:¹³³ »Moj nasvet naj ti bo ugoden, kralj Nabukadnezar. Svoje grehe očisti z miloščino in krivice z radodarnostjo do ubogih.«¹³⁴ To si slišal, o, čaščeni, govorenega nisi prepustil poslušanju, ampak dopolnil z dejanji:¹³⁵ prosečim dajal, nage oblačil, žejne in lačne nasičeval, bolnim vsakršno tolažbo namenjal, dolžne odkupoval, zaslužnjem svobodo dajal. Tvoje radodarnosti in miloščine se ljudje, posebno pa Bog in njegovi angeli, spominjajo še danes. Prav zaradi nje, pred Bogom nadvse ljube miloščine, si v njegovih očeh kot resnični Kristusov služabnik zelo zaslužen. Pomagajo mi besede, ki pravijo: »Usmiljenje se ob sodbi hvali samo.«¹³⁶ In: »Usmiljenje je za človeka kot pečat, ki prebiva z njim.«¹³⁷ Še

129 Prim. Mt 11,6.

130 Omemba se nanaša na Andreja, apostola, ki si ga je Kristus izbral kot prvega in ki je po hagiografskem izročilu sredi 1. stoletja misijonaril po »skitski deželi« (današnja Ukrajina in južna evropska Rusija).

131 Prim. Mt 10,8; Mr 6,7.12; Lk 10,17.

132 Prim. 1 Kor 1,18.

133 Babilonski kralj Nabukadnezar II. (605–562 pr. Kr.).

134 Prim. Dan 4,24.

135 Prim. Jak 1,22.

136 Prim. Jak 2,13.

137 Prim. Sir 17,18.

bolj resnične pa so besede samega Gospoda: »Blagor usmiljenim, saj bodo usmiljenja deležni.«¹³⁸ Naj o tebi govori še drugo jasno in resnično pričevanje iz Svetega pisma, ki ga je izrekel apostol Jakob: »Kdor grešnika odvrne od njegove zablojene poti, mu dušo reši smrti in pokrije množico grehov.«¹³⁹ Če že tistemu, ki je spreobrnil zgolj enega človeka, pripada tolikšno plačilo od Boga, kolikšno odrešenje si šele dosegel ti, o, Vasilij! Kolikšno breme greha si odvrnel, saj od zablode lažnivih malikov nisi odvrnil zgolj enega človeka niti desetih ljudi ali enega mesta, temveč vso svojo zemljo! Sam Odrešenik Kristus nam kaže in nas prepričuje, kakšno slavo in čast ti je pripravil v nebesih, govoreč: »Kdor me bo priznal pred ljudmi, ga bom tudi sam priznal pred svojim Očetom, ki je v nebesih.«¹⁴⁰ Če torej Kristus pred Bogom Očetom priznava tistega, ki ga je priznal pred ljudmi, kako močno hvali tebe, ki nisi le priznal, da je Kristus božji Sin, temveč si ga priznal in utrdil vero vanj ne le v eni cerkvi, pač pa na vsej svoji zemlji in postavljaj Kristusove cerkve in mu nastavljal služabnike! Ti si podoben velikemu Konstantinu,¹⁴¹ z njim enak po razumu in ljubezni do Kristusa, enak v spoštovanju do njegovih služabnikov! On je s svetimi očeti nikejskega zbora¹⁴² ljudem določil zakon, ti pa si se s škofi, našimi novimi očeti, pogosto sestajal, z veliko ponižnostjo posvetoval, kako bi tem ljudem, ki so Gospoda spoznali na novo, zapustil zakon. On je Bogu podvrnil grško in rimsko cesarstvo, ti pa Rusijo; kajti tako pri njih kot pri nas se Kristus imenuje Kralj.

On je s svojo materjo Heleno prinesel križ iz Jeruzalema, ga razširil po vsej svoji zemlji in utrdil vero. Ti pa si s svojo babico Olgo¹⁴³ križ prinesel iz Novega Jeruzalema, Konstantinovega mesta; skupaj sta ga postavila nad vso svojo zemljo in utrdila vero. Njemu si namreč podoben, tako njega kot tebe je Gospod z isto slavo in častjo napravil za prejemnika nebeškega življenja. To je storil zaradi

138 Prim. Mt 5,17.

139 Prim. Jak 5,20.

140 Prim. Mt 10,32.

141 Rimski cesar Konstantin I. Veliki (312/324–337), ki je leta 313 z Milanskim ediktom krščansko vero razglasil za dovoljeno oziroma ji podelil svoboden status.

142 Omemba se nanaša na prvi nikejski ekumenski koncil, ki je potekal leta 325 pod vodstvom cesarja Konstantina Velikega v mestu Nikeja (severozahodna Mala Azija) in ki je z razglasitvijo Jezusa Kristusa kot »enega bistva z Očetom« zavrnil herezijo arijanstva.

143 Velika kneginja Olga (na prestolu 945–959), mati Vladimirjevega očeta in velikega kneza Svjatoslava Igorjeviča (959–972), velja za prvega krščenega člana staroruske vladajoče rodbine Rjurikovičev in prvega krščenega vladarja Kijevske Rusije. Krst je sprejela v Konstantinoplu ob obisku pri bizantinskem cesarju Konstantinu VII. Porfirogenetu (945–959) leta 946 ali 957. Čeprav je bila ona sama kristjanka, za razliko od svojega vnuka Vladimirja krščanstva v svoji domovini ni uvedla kot državne vere.

tvoje pobožnosti, po kateri si živel. Dobri pastir tvoje pobožnosti, o, blaženi, je sveta cerkev svete Bogorodice Marije, ki si jo sezidal na pravovernih temeljih, kjer sedaj v pričakovanju angelskih trobent leži tvoje pogumno telo.

Zelo dobra in zvesta priča je tvoj sin Georgij. Gospod ga je postavil za tvojega namestnika, namestnika tvojega vladarstva. Tvojih odlokov ne ukinja, temveč jih utrjuje; zaslug tvoje pobožnosti ne zmanjšuje, temveč jim še dodaja; ne z besedami, pač pa dejanji. Kajti česar nisi dokončal ti, zaključuje on, kakor je Salomon dokončal Davidova dela. On je namreč v svetost in posvetitev tvojega mesta¹⁴⁴ zgradil velik božji dom njegove svete Modrosti, ki jo je okrasil z vsakršno lepoto: zlatom in srebrom in dragimi kamni in dragocenimi posodami. Ta cerkev je čudovita in slavna med vsemi okoliškimi deželami, takšne ni mogoče najti na vsem zemeljskem severu od vzhoda do zahoda. Tvoje slavno mesto Kijev je obdal z veličastvom kakor z vencem. Tvoje ljudi in mesto je izročil sveti Bogorodici, sveti, nadvse slavni in hitri pomočnici kristjanov. Njej je postavil tudi cerkev nad Velikimi vrati¹⁴⁵ kot obeležje prvega Gospodovega praznika, svetega oznanjenja, da bi bila kot poljub lepa novica, ki jo je nandangel sporočil Devici, tudi s tem mestom. Njej je bilo sporočeno: »Raduj se, razveseljena! Gospod s teboj!«¹⁴⁶ Mestu pa: »Raduj se, pobožno mesto! Gospod s teboj!« Vstani, častna glava, iz svojega groba! Vstani, odvrzi spanec! Nisi namreč umrl, temveč spiš do skupnega vstajenja vseh. Vstani, nisi umrl! Kajti tebi, verujočemu v Kristusa, ki je Življenje vsega sveta, ni namenjeno umreti.¹⁴⁷ Otresi spanec, odpri oči, da boš videl, kakšno čast ti je Gospod tam izkazal, na zemlji pa te ni pustil pozabljenega med tvojimi sinovi. Vstani, poglej svojega otroka Georgija,¹⁴⁸ poglej svojega milega, poglej njega, ki ga je Gospod potegnil iz tvojega mesa, poglej njega, ki tako zelo krasi tvojo zemljo, in se raduj in razveseli. Poglej tudi svojo pobožno snaho Ireno, poglej svoje vnuke in pravnuke, kako živijo, kako jih Gospod ohranja, kako se po tvojem izročilu držijo pobožnosti, kako obiskujejo svete cerkve, kako slavijo Kristusa, kako se klanjajo njegovemu imenu. Poglej tudi veličastno sijoče mesto, poglej cvetoče cerkve, poglej rastoče krščanstvo, poglej mesto, posvečeno in okrašeno s svetimi ikonami in dišeče s kadilom in odmevajoče z božjimi hvalnicami in svetim petjem. In ko boš vse to videl, se raduj in razveseli in zahvali blagemu Bogu, saj je vse to on ustvaril! Poglej, če že ne telesno, ti Bog vse to kaže duhovno. Nad

144 Tu je mišljena prestolnica Kijev.

145 Glavna kijevska mestna vrata, zgrajena in poimenovana po vzoru Velikih vrat v Konstantinoplu.

146 Prim. Lk 1,28.

147 Prim. Jn 11,25; Jn 6,33.

148 Georgij je krstno ime Vladimirjevega sina velikega kneza Jaroslava Modrega (1019–1054).

tem se raduj in veseli, da tvoje verno seme ni bilo izsušeno zaradi žara nevere, temveč se je, zahvaljujoč dežju božje pomoči, razraslo do obilnih plodov.

Raduj se, apostol med vladarji, ki nisi oživiljal mrtvih teles, temveč si nas, mrtve v duši, mrtve zaradi boleznih služenja malikom, obudil k življenju! Po tvoji zaslugi smo postali božji in spoznali življenje, ki je Kristus. Zaradi prevare hudih duhov smo bili zgrbljeni in se po tvoji zaslugi vzravnali in stopili na pot življenja. Zaradi prevare hudih duhov smo bili slepi in se po tvoji zaslugi z očmi srca ozrli navzgor. Zaradi nevednosti smo bili zaslepljeni in po tvoji zaslugi zagledali luč Božanstva treh sonc. Bili smo nemi in po tvoji zaslugi spregovorili. In sedaj tako mali kot veliki skupaj slavimo Trojico enega bistva. Raduj se, naš učitelj in vodnik pobožnosti! Oblečen si bil v pravičnost, opasan z močjo, obut v resnico,¹⁴⁹ ovenčan z razumom in miloščino kakor z bogastvom in [kakor] okrašen z zlato prevleko.

Ti si bil, o, častna glava, nagim oblačilo, ti si bil lačnim hranitelj, ti si bil žejnim ohladitev, ti si bil vdovam pomočnik, ti si bil trpečim zatočišče, ti si bil brezdomnim krov, ti si bil užaljenim zaščitnik, ubogim bogastvo. Za ta in ostala dobra dela prejemaš v nebesih plačilo, dobrine, od Boga pripravljene za vas, ki ga ljubite.¹⁵⁰ In medtem ko se nasičuješ z njegovim sladkim obrazom, moli za svojo zemljo in ljudi, med katerimi si pobožno vladal, da jih [Gospod] ohrani v miru in pobožnosti, ki si jim jo zapustil. Naj se pri njih slavi pravovernost in preklinja vsakršno krivoverstvo in naj jih Gospod Bog obvaruje vsakršne vojne in plenitve, lakote in vsakršne žalosti in otožnosti! Moli tudi za svojega sina, našega pobožnega kagana Georgija, da bi zmožel v miru in zdravju prepluti ožino življenja in se z nepoškodovano ladjo svoje duše in ohranjeno vero zadržati v pristanu nebeškega zavetrja; in z bogastvom dobrih del brez pohujšanja vladati nad od Boga zaupanim ljudstvom in skupaj s teboj brez sramu stati pred prestolom Boga Vsevladarja; in za trud pasenja svojega ljudstva od Boga skupaj z vsemi pravičnimi, ki so se trudili zanj, prejeti venec neminljive slave.

O, Vladar, Kralj in naš Bog, za vse visok in slaven! Človekoljub! Daj nam slavo in čast, četudi ne po zaslugi naših del, in napravi nas za deležnike tvojega kraljestva; spomni se nas, saj si blag, nas, tvojih ubogih, kajti tvoje ime je človekoljub!

Četudi nimamo dobrih del, nas reši zaradi tvoje obilne milosti; mi smo namreč tvoji ljudje in ovce tvoje paše¹⁵¹ in čreda, ki si jo nedavno začel pasti, potem

149 Prim. Ef 6,14–15.

150 Prim. 1 Kor 2,9.

151 Prim. Ps 78,13; Ps 99,3.

ko si nas iztrgal iz pogube služenja malikom! Dobri pastir, ki si dušo dal za ovce,¹⁵² ne zapusti nas, četudi še vedno blodimo; ne odvrzi nas, četudi še vedno grešimo pred teboj, podobno pravkar kupljenim sužnjem, ki svojemu Gospodu v ničemer ne ugajajo. Četudi smo mala čreda, se ne jezi, temveč nam reci: »Ne boj se, mala čreda, kajti vaš nebeški Oče vam je po svoji dobroti namenil dati kraljestvo!«¹⁵³ Bogat v milosti in blagi radodarnosti, ki si obljubil sprejemati skesane in čakal, da bi sprejel grešnike,¹⁵⁴ ne spominjaj se mnogih naših grehov, temveč sprejmi nas, ki se obračamo nate. Izbriši napisano o naših pregrehah, ukroti gnev, s katerim smo te razsrdili. Človekoljub! Ti si vendar Gospod, vladar in stvarnik, ti imaš oblast, s katero nam določaš živeti ali umreti.

Milostljivi, odloži gnev, čeprav si ga po svojih delih zaslužimo; odvrni preizkušnjo, saj smo prst in prah¹⁵⁵ in s svojimi služabniki se ne pravdaj.¹⁵⁶ Mi smo tvoji ljudje,¹⁵⁷ tebe iščemo, pred tebe padamo, pred teboj hočemo biti dobri. Grešili smo in zlo storili, nismo spoštovali, nismo izvršili, kar si nam zapovedal. Ker smo zemeljski, smo bili dovzetni za zemeljsko in krivično delovali pred obličjem tvoje slave; predajali smo se meseni pohotnosti, kot sužnji greha in življenjskih bridkosti smo postali ubežniki svojega Vladarja, ubogi v dobrih delih, trdovratni zaradi zlobnega življenja. Kesamo se, prosimo, molimo. Kesamo se svojih zlobnih dejanj; prosimo, da v naša srca pošlješ tvoj strah; molimo, da se nas usmiliš ob strašni sodbi. Reši, bodi radodaren, ozri se, obišči, omehčaj se, usmili se. Kajti mi smo tvoji, tvoja stvar, delo tvojih rok.¹⁵⁸ Gospod, če se boš oziral na prestopke, Gospod, kdo bo obstal?¹⁵⁹ Če boš vsakomur povrnil po njegovih delih, kdo se bo rešil? Kajti od tebe prihaja očiščenje, kajti od tebe prihaja milost in velikodušno odrešenje.¹⁶⁰ In naše duše so v tvojih rokah in naše dihanje v tvoji volji.¹⁶¹

Dokler nas gledaš prizanesljivo, toliko časa smo lahko dobri. Če pa nas pogledaš z jezo, izginemo kakor jutranja rosa,¹⁶² kajti kakor prah ne obstane pred vi-

152 Prim. Jn 10,11.

153 Prim. Lk 12,32.

154 Prim. Lk 15,7; 17,4.

155 Prim. 1 Mz 18,27; Sir 10,9.

156 Prim. Ps 142,2.

157 Prim. Ps 78,13.

158 Prim. Ps 137,8.

159 Prim. Ps 129,3.

160 Prim. Ps 129,4.7.

161 Prim. Dan 5,23; Iz 42,5; Apd 17,25.

162 Prim. Oz 6,4.

harjem, tako tudi mi ne moremo obstati pred tvojim gnevom. Toda kot ustvarjeni prosimo za usmiljenje tistega, ki nas je ustvaril: usmili se nas, Bog, po svojem velikem usmiljenju.¹⁶³ Kajti ves blagor, ki ga uživamo, prihaja od tebe; vsa krivica, ki jo prenašaš, pa je od nas. Kajti vsi smo zatajili, kajti vsi skupaj smo postali nevredni;¹⁶⁴ med nami ni nikogar, ki bi hrepenel po nebesih in se trudil zanje, temveč smo vsi potopljeni v zemeljsko, vsi v življenjske bridkosti. Kako malo je na zemlji pravičnih!¹⁶⁵ Ti nas ne zapuščaš in preziraš, temveč mi tebe ne iščemo, saj smo navezani na vidno tega sveta. Zato se bojimo, kaj boš storil z nami, kakor si Jeruzalemu, ki te je zapustil in ni hodil po tvojih poteh. Toda ne stori nam po naših delih, kakor si storil njim, in ne povrni nam za naše grehe!¹⁶⁶ Bodi potrpežljiv z nami in nas še dolgo prenašaj. Ugasni plamen tvojega gneva, prizanašajoč nam, tvojim služabnikom. Sam nas usmerjaj k tvoji resnici, uči nas izpolnjevati tvojo voljo, kajti ti si naš Bog in mi tvoji ljudje,¹⁶⁷ tvoj delež, tvoja dediščina.¹⁶⁸ Kajti svojih rok ne stegujemo k tujemu bogu,¹⁶⁹ ne sledimo kakemu lažnemu preroku, ne držimo se niti krivoverskega nauka, temveč kličemo tebe, resničnega Boga,¹⁷⁰ in vate, živečega v nebesih, upiramo svoje oči,¹⁷¹ k tebi stegujemo svoje roke, k tebi molimo.

Odpusti nam, saj si blag človekoljub; usmili se nas, ki pozivaš grešnike h kesanju,¹⁷² in nam ob tvoji strašni sodbi ne odreci mesta na desnici, temveč nas udeleži v blagoslovu pravičnih.

In dokler stoji svet, ne dovoli, da bi nas prekrila povodenj skušnjave, ne izroči nas niti v roke tujcev; naj se tvoje mesto ne imenuje oplenjeno in tvoja čreda prišleki na tuji zemlji,¹⁷³ naj dežele ne porečejo: »Kje je njihov Bog?«¹⁷⁴

Bridkosti in lakote k nam ne spuščaj in nenadne smrti, ognja, povodnji prav tako. Naj od vere ne odpadejo tisti, ki so v njej šibki. Malo kaznuj, obilno se

163 Prim. Ps 50,3.

164 Prim. Ps 13,3; Rim 3,2.

165 Prim. Ps 11,2.

166 Prim. Ps 102,10.

167 Prim. Ps 78,13.

168 Prim. Ps 73,2.

169 Prim. Ps 43,21.

170 Prim. Jn 17,3.

171 Prim. Ps 122,1.

172 Prim. Lk 5,32.

173 Prim. 1 Mz 15,13.

174 Prim. Ps 78,10.

usmili;¹⁷⁵ malo se huduj, z usmiljenjem ozdravi; za kratek čas užalosti, kmalu razveseli, saj naša narava ne zmore dolgo prenašati tvojega gneva, kakor slama [ne more prenašati] ognja.

Ukroti gnev, usmili se, saj je tebi lastno prav usmiljenje in reševanje; zato svojim ljudem podaljšaj svojo milost: vojščake preženi, mir utrdi, dežele ukroti, lakoto spremeni v izobilje. Naše vladarje napravi za strah deželam, bojarjem daj modrost, mesta pomnoži, svojo Cerkev povečaj, svojo dediščino varuj, može in žene in otroke reši. Bivajoče v suženjstvu, ujetništvu, jetništvu, na poti, morju, v temnicah, lakoti in žeji in nagoti – vseh po vrsti se usmili, vse potolaži, vse razveseli, prinašajoč jim tako telesno kot duševno radost. Po molitvah in prošnjah svoje prečiste Matere in svetih nebeških moči in svojega Predhodnika in Krstnika Janeza, apostolov, prerokov, mučencev, častitljivih in vseh svetih postani do nas usmiljen in nam izkaži usmiljenje! Naj se po tvoji milosti skupaj pasemo enotni v veri in veselo in radostno slavimo tebe, našega Gospoda Jezusa Kristusa z Očetom, Presvetim Duhom, nerazdeljivo Trojico, enega božanstva, kraljujočo v nebesih in na zemlji tako angelom kot ljudem, vidnim in nevidnim stvarjem, sedaj in vselej in na veke vekov. Amen.

175 Prim. Oz 6,1.